

Sepsi Enikő¹

Simone Weil a munkáskérdésről a *Rerum novarum* tükrében

1. A munkáskérdés

Az 1891-ben kiadott *Rerum novarum* kezdetű enciklika, akárcsak az előadásom témájául választott weili életmű, elveti a munkáskérdés marxi megoldását, vagyis a társadalmi szerkezet megváltoztatását és a magántulajdon megszüntetését. A munkások méltósága megtiltja, hogy „rabszolgáknak tekintsék őket” (XIII. Leó pápa 1891: 17). Az egyház feladata, hogy az igazságosság és a szeretet tanításával érzékennyé tegye a híveket a társadalmi problémákra és a karitatív tevékenységekre. Kötelességei az államnak is vannak (XIII. Leó pápa 1891: 25–35), és a pápa elítéli azokat a liberális elveket, amelyek ellenzik az állam szociálpolitikai kérdésekkel való foglalkozását, vagy amelyek elutasítják, hogy az állam beleavatkozzon a társadalmi folyamatokba. A körlevél végül a munkásságot önszegélyezésre szólítja fel (XIII. Leó pápa 1891: 36–44), amelyet munkásegyesületek szervezésével lát megvalósíthatónak. Ezen csoportok számára két célt jelöl ki: egyrészt „hogy az egyének a szövetkezésből testi, lelki, családi javaik lehető legnagyobb növekedését nyerjék” (XIII. Leó pápa 1891: 42), másrészt pedig azt, hogy „a munkáltatók jogait és kötelességeit megfelelő összhangba kell hozni a munkások jogaival és kötelességeivel” (XIII. Leó pápa 1891: 43). Az enciklika célja tömören a szociális piacgazdaság létrehozása.

Nem sokkal később, a 20. század húszas éveitől kezdve Simone Weil, az egyház küszöbét ugyan át nem lépő, de a Krisztus-élményt átélő misztikus filozófus több tekintetben hasonló gondolatokat fogalmaz meg, amelyek életének számára legfontosabb, gyári munkásként szerzett tapasztalatait kísérik. Robert Chenavrier *Une philosophie du travail* című könyve szerint az 1930-as években Weil a „francia percepcióra fókuszáló iskola” (Jules Lagneau és Alain) elemzéseit kitágítva

¹ Intézetvezető egyetemi tanár, Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar; rektor, Színház- és Filmművészeti Egyetem.

hozza létre az egyik legigényesebb munkafilozófiát. Ez a filozófiai perspektíva már táplálja a nagyon fiatal Weil műveit – az eddig kevésbé tanulmányozott írásokat –, és közös szálát biztosít a militáns szövegek, a levelezés és a *Journal d'usine* olvasásához.

Emmanuel Gabellieri a *Penser le travail avec Simone Weil* című könyvében hangsúlyozza, hogy a filozófusnál a munka az ember és a világ közötti közvetítés. Az ipari proletariátussal összefüggésben Simone Weil helyteleníti a gondolkodás és a végrehajtás szétválasztása okozta elidegenedést. Az enciklikához hasonlóan bírálja a marxi „produktív erők vallását”, amely azt a hitet jelenti, hogy az anyag jó és igazságosságot hozhat, és hogy ez a jó és igazságosság a történelmi szükségszerűség gyümölcse lesz. A francia filozófusnő eszméje: helyreállítani az ember számára azt az uralmat, amelyet az anyag és a gépek felett gyakorol, hogy végre tudja is, mit csinál. Ehhez az egyes szakmákra jellemző „figyelmi képesség” kialakítására van szükség, hogy minden munkás szemlélhesse az átalakuló anyagot, miközben számára egy addig ismeretlen igazság tárul fel. Ez a figyelemfogalom a távol-keleti vallások (Bhagavad-gíta), a platóni ideatan, illetve Alain és mestere, Jules Lagneau percepcióról vallott gondolatainak ötvözete. Ily módon a munka az intellektus számára azzá válik, ami az ima a szellemi dolgok számára. A mű, a munka meghosszabbítja Isten megtestesülését a világban: meghal önmaga számára (fáradtság, áldozat, az anyagnak való alávetettség), és feltámad (mint „új teremtés”).

„A fizikai munka, jóllehet terhes, önmagában véve egyáltalán nem lealacsonyító. Nem művészet; nem tudomány; valami más, aminek értéke azonban tökéletesen egyenrangú a művészetével és a tudományéval. Mivel hasonlóképp hozzásegíthet a személytelen figyelemhez” (WEIL 1994: 25). Az ember nagysága – mondja Simone Weil – abban áll, hogy mindig újratерemtheti az életét, azt, ami az övé. „A munka által létrehozza természetes életét. A tudományban szimbólumok segítségével újratерemti a világmindenséget. A művészettel újratерemti lelkének és testének összekapcsolódását (*alliance*).” Ugyanakkor a többiek nélkül, önmagában bármelyik üres és hiábavaló – állítja egy munkásoknak felállítandó egyetem tervében 1933–1934 fordulóján. Mindhárom tevékenység alapja a szabálytalan képzeletet megzabolázó passzív cselekvés, a figyelem. Fernand Pelloutier, a Bourses du Travail alapítója, Simone Weil egyik fő forrása, 1898-ban azt írja, hogy ami a legjobban hiányzik a francia munkásnak, az saját szerencsétlenségének ismerete („science de son malheur”) (WEIL 1999: 150). A munkáskörnyezet és a szindikátusok (szakszervezetek) megismerésének

természetes következménye, hogy Weil a munkások oktatásának kérdéseivel kezd el foglalkozni.

Nézzük a folyamatot időrendben is. Az École normale supérieure-beli tanára, Alain Lagneau segítségével több társával és testvérével, Andréval együtt már 19 éves korában arra törekszik a párizsi Falguière utcai önkormányzati iskola társadalmi nevelés csoportjával való közös gondolkodás során, hogy a fizikai és szellemi munka között fennálló, előbbi számára degradáló különbségtételt érvénytelenítse. 1931-ben, 22 évesen filozófiatanár lesz Puyben, és egy szakszervezeti csoportban a bányászok továbbképzésén munkálkodik. 1933–1934 fordulóján Roanne-ban népfőiskolai tervekkel foglalkozik, majd tanulmányainak megszakítására kér engedélyt az oktatási minisztériumtól, és gyári munkásnak áll. 1934. december 4-től 1935. augusztus 22-ig dolgozik a Renault-gyárban, eközben gyengeség, erős fejfájások gyötrik. Erről olvashatunk az 1935 októberében Albertine Thévenonhoz írt levelében (WEIL 1999: 149), de a prózai írásaiban is.

„Kimerültségem akkor szűnik, ha elfeledtetem magammal gyári munkám értelmét, így azonban erőt vesz rajtam ennek az életnek a legnagyobb kísértése: hogy ne gondolkozzam többé, mert ez az egyedüli lehetőség, hogy megmeneküljek a szenvedéstől. Szombat délután és vasárnap ébrednek föl bennem újra emlékek, gondolatfoszlányok, ekkor ötlök ismét eszembe, hogy gondolkodó lény vagyok. Néha egészen megrémülök a körülményektől való függőségen, hiszen elegendő lenne, ha egyszer csak megvonnák ezt a heti pihenőt is – ami végül is még meg is eshet –, és akkor valósággal állattá válnék, készseges, rezignált állattá (legalábbis magam előtt). A testvériség, a másokkal szemben elkövetett jogtalanságokon való felháborodás még sebezhetetlenné tesz – de képes lesz-e megvédeni majd hosszabb távon?” (WEIL 1983: 13)

Az első írásain érzékelhető militáns, forradalmi szemlélete később alábbhagy. A Renault-gyári munka élményéből született, posztumusz kiadott *La condition ouvrière* nemcsak az együttérzés („compassion”) példája, hanem a Pelloutier által szükségesnek tartott „szerencsétlenség” megértése, kibontása, beemelése az időközben kibontakozó weili misztikába.

A szerencsétlenség nem lélekállapot – mondja Simone Weil –, hanem „a lélek szétzúzása a körülmények mechanikus brutalitása által” (WEIL 1998: 35). „És ebbe kell beleegyezni a természetfeletti szeretet által. Ezen a világon a mi dolgunk az univerzum létezésébe való beleegyezés.” A teremtet világ át van itatva a szerencsétlenség lehetőségével, csak a teremtetlen mentes ettől. A természet szükségszerűsége is, de az engedelmes beleegyezéssel átítatva már a szeretet,

vagyis Isten tükre. „Akarnunk kell, hogy a valóság felé mozduljunk; akkor abban a hiszemben, hogy holttestet találunk, anygallal találkozunk, aki azt mondja: »Feltámadott.«” (WEIL 1998: 37) A Renault-gyárban átélt élményeket eredetileg egy Jules Romains-nek, a szintén egy gyárban eltöltött időről beszámoló *Les Hommes de bonne volonté* szerzőjének írott, de végül el nem küldött levélben fejtette ki, amelyet 1941-ben Marseille-ben újra elővesz, és cikket ír belőle. Erre valószínűleg Philippe Pétain marsall márciusban Saint-Étienne-ben elhangzott beszédét követően kerül sor – mert erre egy fennmaradt változatban utalást tesz –, amelyben a marsall kihirdeti a Munka Kartáját a munkásoknak. Ezt a cikket a dominikánus alapítású *Économie & Humanisme* folyóirat közli 1942. június–júliusi számában Émile Novis szerzői álnéven. A cikkben Weil megjegyzi, hogy a szerencsétlenség első hatása az, hogy a gondolkodás megszűnik, mert nem akarja felfogni az őt megsebző szerencsétlenséget (WEIL 1998: 195). Az üzemnek, a gyárnak az öröm helyévé kell válnia, s erről az elképzelésről nemcsak ez a cikk tanúskodik, hanem a munkások érdekében egy gyárigazgatónak írt levele is. A munkások problémája iránt az egész társadalomnak, „civitas”-nak érdeklődnie kell, mert egyetlen társadalom sem létezhet úgy, hogy annak egy része undorral végzi a munkáját (WEIL 1998: 210). A mérnököknek nemcsak a tárgyak létrehozását kell szem előtt tartaniuk, hanem azt is, hogy ne pusztítsák el az embert – írja a cikk végén, amelyet posztumusz rekonstruáltak, a folyóirat ugyanis erőteljesen átdolgozta az időközben Marseille-t elhagyó Weil szövegét (ez is az 1951-ben Selma Weil által kiadott *La condition ouvrière*-ben találta meg a helyét).

2. Begyökerezettség

Az 1943-as *L'Enracinement*-ban az áll, hogy a korunk számára fenntartott feladat az, hogy „a munka spiritualitásán alapuló civilizációt” építsünk. A marxi gondolat szerinti elidegenült munka okaként Simone Weil a munkások és a parasztság gyökértelenségét nevezi meg, amely jelenség a parasztság esetében különösen tragikus, hiszen a földdel foglalkozók egyébként természetes módon ismerik a begyökerezettséget. Az emberi lény „begyökerezettsége”, vagyis el nem idegenedett állapota egyike az emberek legkevésbé ismert és legnehezebben meghatározható törekvéseinek. „Az emberi lény azáltal tesz szert rá, hogy tevékenyen és természetes módon részt vesz valamely társadalmi közösség életében,

amely kincseket őriz a múltból, és valamifajta jövőre enged következtetni” (WEIL 2012: 53). Olyan létforma, amely nem pusztán a fizikai létezés biztosítása miatt szükséges, hanem azért is, hogy autentikus viszonyba kerüljön önmagával.

A begyökerezetlenség oka lehet többek között a katonai megszállás, a pénz hatalma (gazdasági dominancia) miatti külföldi befolyásoltság és a vidék elnéptelenedése. A gyökértelenség lélektani mozzanataként azt a pillanatot emeli ki a filozófusnő, amikor a munkás először tapasztalja meg azt, hogy „létezése nem számít”, és ez az imprinting végigkíséri egész életét (WEIL 2012: 64). A parasztok gyökértelenségét az első világháborútól datálja, amelyben ők az ágyútöltelék szerepét töltötték be (WEIL 2012: 59). Ennek orvoslására olyan megoldásokat javasolna, mint megmutatni a rész folyamatban senyvedő munkásnak munkája végtermékét, az egész folyamatot, és alkotótársként bánni vele; bevonni mint hozzáértő embert a tanoncok képzésébe, és bérét hatékonyan védelmezni (WEIL 2012: 62). A társadalom egészének gyógyítására a „közselekedet” fogalmát „mint az ország nevelésének eszközt” vezeti be, amely mozgatóerőt nyújt a gyakorlati élethez (WEIL 2012: 199–200). A közselekvésben rejlő nevelési módok a sugalmazás, a fenyegetések és ígéretek által kiváltott félelem és remény, gondolatok megfogalmazása és kimondása, jóváhagyása egy hatóság által (akkoriban csak a rádió állt rendelkezésre Weil elemzése szerint), a példamutatás stb. Az ember szükségletei ugyanis nemcsak fizikai, hanem morális és szellemi természetűek is: rend, szabadság, engedelmisség, felelősség, egyenlőség, hierarchia, becsület, büntetés, a véleménynyilvánítás szabadsága, biztonság, kockázat, magántulajdon, kollektív tulajdon, igazság. Weil a rendet legelsőként és az ember küldetéséhez legközelebb állóként említi minden szükséglet között, de szellemi emberként beszél az engedelmisség, a hierarchia különféle tiszta formáinak megéléséről is mint alapvető igényről. Ennek beteljesülését megakadályozza az elnyomás, a hatalommal való visszaélés, ami a motivációt a jövedelem és a kirúgással való fenyegetőzés szintjére süllyeszti, és ez meggátolja a begyökereződést. Az alapvető szükségletekre tekintettel lévő rendben újra létrejöhet a begyökerezettség („réenracinement”), amelynek alapja a közösség, ha az a problémát „figyelem tárgyává” teszi (WEIL 2012: 199).

A könyv részletesen tárgyalja a munkások és a parasztság, továbbá a nemzet begyökerezetlenségét, amely nem (csak) egy korábbi rend megszűnése okozta egyensúlyvesztést jelent, hanem egy olyan vezérlő ethosz általános hiányát, amely a munkásokat vagy a parasztságot, pontosabban mindenkit képes lenne megfelelően integrálni. A begyökerezetlenség Weil szerint nem csak Európa betegsége: „a fehér emberek elterjesztették a gyökértelenség betegségét, amely

szenvedést hozott”, Japán a betegség „aktív”, Indokína pedig a „passzív” formájától szenved. Kína „titokzatos”, Oroszországról „nem lehet tudni, hogy az energia, mely dicsőségét okozza, nem származik-e, mint a németek esetében, a gyökértelenség aktív formájából [...], vagy arról van-e szó, hogy a nép igazi élete, mely időtlen időkre vezethető vissza, rejtetten majdnem teljesen érintetlen maradt”. A gyökérvesztést az amerikai kontinensen is az európai gyarmatosítási módszerek okozták (WEIL 2012: 60–61).

Simone Weil a békekötés utáni új éra irányának meghatározását azzal folytatja, hogy megpróbálja körvonalaizni, milyen lehet a fenti alapvető emberi szükségletekre tekintettel megszervezett, a begyökerezettséget helyreállító állam. Ez az államelképzelés, mint az ő egész életműve, a neoplatonizmus és a krisztusi út talaján áll. A gyarmatosítás hiedelemvilágát a ráció által leuralt társadalommal hozza összefüggésbe, mert ha a tudománynak tulajdonított tárgyilagosságot görcső alá vesszük, és nem csak távolról, mintegy kívülállónként hivatkozunk rá, akkor azt találjuk, hogy „Einstein teóriája, az ellenőrzési lehetőségekhez képest ugyanolyan kevésbé megalapozott és ellentétes a józan ésszel, mint az a keresztény hagyomány, mely Krisztus fogantatását és születését írja le” (WEIL 2012: 251–252). Ugyanakkor a társadalmi szokássá degradálódott kereszténység azok érdekeihez kezdett kapcsolódni, akik kizsákmányolják a népet (WEIL 2012: 261). Ez alól kivételek a misztikusok és a szentek, akiknek „nem több és intenzívebb életük van másokénál”, hanem „bennük az igazság vált léletté” (WEIL 2012: 263).

A valódi begyökerezettség megteremtésének projektje – miként erre már Kiss Ernő Csongor is felhívta a figyelmet – persze „a korabeli Franciaország megmentésének terve is volt” (Kiss 2015) Simone Weil számára, aki 1942 novemberében érkezik Nagy-Britanniába. Kevéssel azután a Charles de Gaulle vezette londoni emigráns kormány felkéri, hogy írjon egy jelentést arról, miként lehetne újjászervezni Franciaországot a háború után. Ezért születik meg tulajdonképpen 1943 elején ez a nagyszabású, tiszta lelkületű, figyelemfelhívó munka és politikai utópia, amelynek második részét a következő indoklással zárja:

„Nem az a fontos, hogy a londoni franciák bizonyítsák a külvilágnak, hogy joguk van Franciaországot kormányozni, ahogy egy orvosnak sem az a fontos, hogy azt bizonygassa, joga van egy beteget gyógyítani. Az a lényeg, hogy diagnózist készítsen és gyógymódot írjon elő, kiválassza a gyógyszereket, megállapítsa, hogy ezek a beteg rendelkezésére állnak-e” (WEIL 2012: 194).

A társadalom szociális, kulturális, spirituális szegénysége okainak felkutatása során ugyanakkor nemcsak Franciaország középkori és újkori történelmét tekinti át, hanem az egész nyugati civilizáció nagy csomópontjait, a Római Birodalom bűneitől kezdve az éppen zajló második világháborúig. Az igazságosságra való törekvésében – ami Platón *Allam* című munkájában is a közügyek mozgatója – a politikának alkotói találmányokra van szüksége, és a politikai cselekvés e szoros affinitása az alkotással nemcsak az irányultságban, de a módszerekben is megjelenik. A politikai cselekvés nem a hatalom megszerzésének és megőrzésének módszere. A hatalom csupán csak eszköz az igazságosság instituálásához, mi több, az erre való nevelés lehetősége (vagyis azonos a korábban tárgyalt, jól felfogott közcselekedettel). Az igazságosságra mint az ember szívéből kitörölhetetlen realitásra tekint, és a kor, amely szellemi tekintélynek ismer el valakit, aki nem szereti az igazságot, „támadást jelent az igazságossággal szemben, ami azzal jár, hogy csökken az ítélőképesség” (WEIL 2012: 257). Példaként a görögök tudományát hozza fel, mert számukra elképzelhetetlen volt, hogy technikai vívmányaik hódítók és zsarnokok kezébe kerüljenek (WEIL 2012: 258). Ez azért fontos, mert a munkások a tudomány alkalmazási eljárásai által létrehozott környezetben töltik az életüket, vagyis az értelmiségnek, a tudósoknak különös felelősséggel kell viseltetniük az újbóli begyökerezettség megteremtése iránt, mert semmilyen hatalom nincs az igazságosság fölött. A szuverenitás szuverenitása ez (WEIL 2012: 302).

A kultúra Weil szerint elsősorban az egyetemes igazságok helye, ezen igazságok pedig a tökéletesség tükörképei. Úgy véli, hogy a polgári értelmiségi kultúrával nem az a probléma, hogy túl „magas” és csak egy szűk elit számára érthető, hanem hogy túl „alacsony”, mivel csak kevés olyan igazságot tartalmaz, amely valóban méltó lenne arra, hogy ne csak egy szűk elit sajátítsa el.

A kötelezettségeket a jogok elé helyezi: az emberi lélek igényli az igazságot és a szólásszabadságot, az önkéntes engedelmességet és a szabadságot, a személyes és közösségi tulajdont, a biztonságot és a kockázatot, de az „emberi léleknek mindenekelőtt arra van szüksége, hogy több természetes közegben is meggyökeresedjen, s általuk az univerzummal kerüljön kapcsolatba”. A haza, a nyelv, a kultúra, a közös történelmi múlt, a vallás és a tájék által meghatározott közösségek a természeti közösségek példái. A testvériesség, az öröm, a szépség az a kritérium, amely alapján megállapíthatjuk, hogy egy adott helyen az emberek szükségleteit kielégítik-e.

A cselekvést a gondolkodással egységben látja: Weil kézírata röviddel halála előtt elkészült; talán így érthetőbbé válik a szöveg zárása, amelyben a fizikai munkát a halálhoz hasonlítja: mindkettő szükségszerű, nem választás következménye, s mint ilyet, lázadással vagy beleegyezéssel lehet fogadni (WEIL 2012: 317). Mindkét esetben, nem egyenlő intenzitással ugyan, de az énről való önkéntes és szabad lemondás („décréation”) következik be. A halálba való beleegyezés gondolata (nem valamiféle nekromantika, hanem „theoria” és „praxis” összhangjaként) realizálódik. Simone Weil 33 éves korában Londonban nem volt hajlandó több ételt elfogyasztani, mint amennyi egy honfitársa napi fejadagja volt a megszállt Franciaországban, hiszen a szerencsétlenség vállalása egyben részesedés a kereszténység alapító mozzanatában. (Ebbe halt bele.)

A társadalmi kötelezettségeket, amelyeket osztályoz is, meghaladja ugyanakkor az a fajta figyelem, amely az Istennel való kapcsolatot jelenti. A fizikai és szellemi munka egyesülési pontja ugyanis a kontempláció, ami valójában nem munka. A munkát ilyen magas szintre emeli Weil a háború utáni európai civilizációs tervében. Mivel elengedhetetlen az életben maradáshoz, a fizikai munka a rendezett viszonyok között működő társadalom spirituális centruma. Ilyen értelemben a művészetek, a tudomány, de a filozófia is alacsonyabb rangú spirituális jelentősége szempontjából (WEIL 2012: 318).

3. Spirituális valóságérzékelés

Simone Weil drámája, a *Megmentett Velence* metafizikai síkra helyezi a „civitas” iránti felelősséget: a második felvonásban Jaffier a figyelem gyakorlásakor találkozik a valósággal, miután személyes horizontját meghaladta. Ekkor mennek végbe a szükségszerű események. „A szükségszerűség az anyag engedelmissége Isten iránt. Így az anyagban rejlő szükségszerűség és a bennünk rejlő szabadság alkotta ellentétpáros az engedelmisségben lép egységre, mert szabadnak lenni számunkra annyi, mint az Isten iránti engedelmisségre vágygni” (GUTBROD–SEPSI 2011:15).

A totalitarizmus és a hatalmi álmok eredője épp a valóságérzék hiánya. Az emberi létezés az álom és a tiszta figyelem közé feszítettet ki, amely figyelem egyedül képes bennünket megszabadítani. Ez a teremtő, valóságteremtő figyelem Isten attribútumának földi képe. „Az intellektuális figyelem – ezen ereje

miatt – Isten Bölcsességének képe lesz. Isten a gondolkodás aktusával teremt. Mi ugyan a szellemi figyelem által nem teremtünk, nem hozunk létre semmit, mindazonáltal saját hatókörünkben bizonyos értelemben valóságot idézünk elő” (GUTBROD–SEPSI 2011: 18).

A valóságteremtés a szükségszerűség, a szükségszerűséget képviselő relációk felismeréséből adódik, a figyelem fenntartása és napi gyakorlása folytán. Ezt az elgondolást jeleníti meg társadalmi vonatkozásaiban a *Begyökerezettség* fináléja, felemelve a szeretetet mint működő erőt. Ez nem más, mint „az igazság lelke”, amely semmi esetre sem akar hazugnak mutatkozni (WEIL 2012: 268). A tudománynak is ezen a szereteten kellene alapulnia, amely nem az ember, hanem az Isten iránti önkéntes „rabszolgaságra” indítja azt, aki valóban találkozik vele (WEIL 2012: 293).

4. Konklúzió

II. János Pál XIII. Leó pápa enciklikája kibocsátásának 100. évfordulóján a *Centesimus annus*ban összefoglalja azokat „az új dolgokat”, amelyek a *Rerum novarum* megszületését generálták. Hosszú időre ez lett a katolikus egyház szociális tanítása. Simone Weil a *Rerum novarum*mal ellentétben nem az igazságosság társadalmi feltételeivel foglalkozik, hanem az igazság társadalmi begyökerezettségének függvényében látja a társadalmi boldogulás útját. Elképzelése utópia maradt, egyben szellemi iránytű lehetne minden elkövetkező politikus számára. II. János Pál pápa kiemeli, hogy

„XIII. Leó idejében egy ilyen, az Egyház jogait és kötelességeit taglaló koncepció még messze volt az általános elismertségtől. Valójában két irányzat uralkodott: az egyik erre a világra és erre az életre irányult, és a hit idegen volt számára; a másik egyoldalúan a túlvilági üdvösségre irányult, és nem adott megvilágítást, sem eligazítást a földi életre vonatkozóan. A *Rerum novarum* kibocsátásával a pápa mintegy »honosította« az Egyházat az emberek és az államok változó közéleti viszonyai között. A későbbiekben ez még inkább megerősítést nyert” (II. János Pál pápa 1991: 5).

Weil gondolataival összhangban II. János Pál pápa enciklikájában hangsúlyozza, hogy a társadalmi jelenségek

„természetesen hatással vannak a szabadságra, de nem determinálják; megkönnyíthetik vagy megnehezíthetik a szabadság gyakorlását, de nem képesek lerombolni azt. Etikai szempontból nemcsak hogy nem szabad, hanem gyakorlatilag nem is lehet figyelmen kívül hagyni a szabadságra teremtett emberi természetet. Ahol a társadalom mégis úgy rendezkedik be, hogy önkényesen korlátozza vagy elnyomja a szabadság gyakorlásának jogi kereteit, ott a társadalmi élet fokozatosan felbomlik és szétesik” (II. János Pál pápa 1991: 25).

A szentatya szintén Weil egész újplatonikus életművével összhangban vallja továbbá, hogy „[a]z ember mindenekelőtt igazságot kereső lény, arra törekszik, hogy e szerint az igazság szerint éljen és elmélyítse azt a múlt és a jövő nemzedékével folytatott párbeszéd révén. Az igazság nyitott keresése, amely minden nemzedék esetében megismétlődik, adja meg a nemzeti kultúra sajátos jellegét” (II. János Pál pápa 1991: 49–50). Ez az igazságkeresés hatja át a két enciklikát éppúgy, mint Simone Weil a fentiekben röviden bemutatott gondolatait a munkáról és a munkáskérdésről.

Felhasznált irodalom

- II. János Pál pápa (1991): *Centesimus annus*. Online: <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=86>
- XIII. Leó pápa (1891): *Rerum novarum*. Online: <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=125>
- CHENAVIER, Robert (2001): *Simone Weil. Une philosophie du travail*. Paris: Cerf.
- GABELLIERI, Emmanuel (2017): *Penser le travail avec Simone Weil*. Bruyères-le-Châtel: Nouvelle Cité.
- KISS Ernő Csongor (2015): Simone Weilről és a Begyökerezettségéről. *Tiszatáj Online*, 2015. március 9. Online: <https://tiszatajonline.hu/semleges/kereszteny-praxis/>
- SEPSI Enikő (2011): Simone Weil a szükségszerűségről. In GUTBROD Gizella – SEPSI Enikő (szerk.): *Simone Weil – filozófia, misztika, esztétika*. Budapest: Gondolat Kiadó, 15–34.
- WEIL, Simone (1983): *Ami személyes, és ami szent*. Ford. Pilinszky János – Szedő Dénes. Budapest: Vigilia Kiadó.
- WEIL, Simone (1994): *Ami személyes, és ami szent*. Ford. Pilinszky János. In WEIL, Simone: *Kegyelem és nehézkedés*. Budapest: Vigilia Kiadó, 25–58.

Simone Weil a munkáskérdésről a Rerum novarum tükrében

WEIL, Simone (1998): *Szerencsétlenség és istenszeretet*. Ford. Bende József. Budapest: Vigilia Kiadó.

WEIL, Simone (1999): *Oeuvres*. Paris: Gallimard.

WEIL, Simone (2012): *Begyökerezettség*. Ford. Gutbrod Gizella. Budapest: Gondolat Kiadó.